

Գևորգ Ղուկասյան, Եվրոպայի հայկական լոբբին. Էթնիկ լոբբինգի էությունը և գործառնման համատեքստը, Եր., 2024, 200 էջ

ԳԵՂԱՄ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ 
Երևանի պետական համալսարան

Հայաստանի անկախացումից հետո, հայրենիք-սփյուռք հարաբերությունների շարունակական կերպափոխմամբ պայմանավորված, անհրաժեշտություն էր առաջացել վերաբժնորելու էթնիկ լոբբինգի գործունեության արժեքաբանությունը՝ դիտարկելով Հայաստանի Հանրապետության և Եվրոպական միության հարաբերությունների զարգացման հնարավոր դերակատարությունը, ինչը թույլ կտա Եվրոպայի հայկական սփյուռքին նաև անդրադառնալ Եվրոպայում հայկական լոբբիի իրավաքաղաքական գործունեությունը լեգիտիմ և լեգալ կազմակերպելու մարտահրավերին:

Ցանցային կառավարման առանձնահատկություններով, միգրացիոն անկառավարելի հոսքերով և տեղեկատվահաղորդակցական տեխնոլոգիաների արընթաց աճով ուղեկցվող միջազգային հարաբերությունների ներկա տուրբուլենտության պայմաններում միանգամայն արդիական է սփյուռքի և հատկապես հայկական սփյուռքի քաղաքական դերի ուսումնասիրությունը: Պայմանավորված գլոբալ, գլոկալ և լոկալ քաղաքական դրսևորումներով՝ հետաքրքիր է արժևորել սփյուռքի տեղն ու դերը գլոբալ կառավարման համակարգում՝ որպես անդրազգային քաղաքական դերակատարի: Որպես այդպիսին՝ սփյուռքը, բազմաչափ հարաբերությունների մեջ մտնելով իր պատմական հայրենիքի և պետության, ինչպես նաև ընդունող պետության հետ, ինքնադրսևորվում և ինքնիրացվում է՝ ստանձնելով համայնքային, էթնոպաշտպան և քաղաքական համագործակցության պատասխանատվություն: Սփյուռքյան էթնիկ լոբբիստական կազմակերպությունների ստեղծումը, ի թիվս

* **Գեղամ Պետրոսյան** – պատմական գիտությունների դոկտոր, ԵՊՀ միջազգային հարաբերությունների և դիվանագիտության ամբիոնի պրոֆեսոր, ԵՊՀ պրոֆեսոր-էմերիտուս

Герам Петросян – доктор исторических наук, профессор кафедры международных отношений и дипломатии ЕГУ, профессор-эмерит ЕГУ

Gegham Petrosyan – Doctor of Historical Sciences, Professor at YSU Chair of International Relations and Diplomacy, YSU Professor Emeritus

Էլ. փոստ՝ gegham.petrosyan@ysu.am. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1603-8383>.



This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Ստացվել է՝ 28.10.2024

Հաստատվել է՝ 03.12.2024

© The Author(s) 2024

այլնի, առաջնային նպատակ է հետապնդում մասնակցելու հայրենի պետության/ժողովրդի կյանքի կառավարմանը և միաժամանակ համագործակցելու ընդունող պետության հետ՝ որպես այդ պետության քաղաքացիական մշակույթի կրող: Ուստի միջազգային հարաբերություններում սփյուռքի, մասնավորապես դրա քաղաքական գործունեության հիմնական գործառնողի՝ էթնիկ լոբբինգի ինստիտուտի անդրազգային բազմաշերտ դերակատարման համակարգված բացահայտումը խիստ կարևոր առաջադրանք է:

«Էթնիկ լոբբինգը՝ որպես քաղաքական գործընթացի դերակատար» խորագիրը կրող առաջին գլուխը բաղկացած է երեք ենթագլուխներից, որոնցում բացահայտվում է էթնիկ լոբբինգի ինստիտուտի էությունը, դրա անդրազգային քաղաքական դերակատարությունը, սփյուռքյան էլիտաների երկվության մարտահրավերը: Էթնիկ լոբբինգը դիտարկվում է որպես առհասարակ քաղաքական արդիականացման և մասնավորապես ՀՀ քաղաքական բնականոն արդիականացման գործառնող:

«Հայկական էթնիկ լոբբինգը Եվրոպական միության անդամ երկրներում» խորագրով երկրորդ գլուխը նույնպես բաղկացած է երեք ենթագլուխներից, որոնցում Գ. Ղուկասյանը ներկայացնում է Եվրոպայի հայկական սփյուռքի ընդհանուր բնութագիրն ու քաղաքական աշխարհագրությունը, բացահայտում է Եվրոպայի հայկական լոբբիի քաղաքական գործունեության առաջնահերթությունները, գնահատում է էթնիկ լոբբինգի կողմից «փափուկ ուժի» կիրառելիության հնարավորությունները, վերլուծում է ՀՀ-ԵՄ հարաբերությունների քաղաքական զարգացման գործընթացում Ղարաբաղյան հիմնախնդրի շուրջ ԵՄ քաղաքական վարքը:

«Եվրոպայի հայկական լոբբիի գործունեության քաղաքական, ինստիտուցիոնալ և օրենսդրաիրավական հնարավորությունները» խորագիրը կրող երրորդ գլուխը՝ իր երեք ենթագլուխներով, հեղինակը նվիրել է էթնիկ լոբբինգի գործունեության երաշխավորման գործում բազմամշակութայնության դերի բացահայտմանը, Եվրոպական միության անդամ պետություններում լոբբինգի ինստիտուտի գործունեության իրավական հիմքերի վերլուծությանը և ՀՀ-ԵՄ հարաբերությունների զարգացման գործում Եվրոպայի հայկական լոբբիի դերակատարությանը:

Հեղինակն օգտագործել է բավականին արժեքավոր գրականություն, որոնցից մի քանիսը առաջին անգամ են բերվել հայրենական ակադեմիական հետազոտության տիրույթ:

Աշխատանքի հիմնական նպատակներն են արդի միջազգային հարաբերությունների կառուցվածքում հայկական էթնիկ լոբբինգի քաղաքական դերակատարման համակողմանի քննությունը, ժամանակակից սփյուռքի և հատկապես հայկական սփյուռքի քաղաքագիտական ուսումնասիրությունը, էթնիկ լոբբինգի ինստիտուտի անդրազգային քաղաքական դերակատարության, Եվ-

րոպայի հայկական լոբբիի կառուցվածքագործառնական հնարավորությունների վերհանումը, գործունեության առանձնահատկությունների և լոբբիստական սուբյեկտների նույնականացումը և ՀՀ-ԵՄ հարաբերություններում դերակատարության հնարավորության գնահատումը:

Իր առջև դրված նպատակների կատարմանը հեղինակը հասել է այնպիսի խնդիրների առաջադրմամբ, ինչպիսիք են Էթնիկ լոբբինգի հիմնավորումը որպես քաղաքական գործընթացի ինստիտուցիոնալ դրսևորում և անդրազգային քաղաքական դերակատար, Էթնիկ լոբբինգի ինստիտուտի դերակատարության գնահատումը քաղաքական արդիականացման գործընթացում և վերջինիս հնարավորությունների դիտարկումը իբրև «փափուկ ուժի» գործառնող: Հեղինակը բացահայտել է բազմամշակութայնության արժեհամակարգային պայմաններում Էթնիկ լոբբինգի դրսևորման հնարավորությունները, հատկորոշել է հայրենիք-սփյուռք-ընդունող պետություն «եռանկյունու» փոխգործակցության և փոխազդեցության շղթայի բոլոր օղակների առանձնահատկությունները, բացահայտել է Էթնիկ լոբբինգի ներեվրոպական ընկալումը, գնահատել է լոբբինգի և դրա տարատեսակ Էթնիկ լոբբինգի ինստիտուցիոնալ և օրենսդրաիրավական հնարավորություններ համաեվրոպական մակարդակում և այլն:

Կատարվել է ծավալուն ակադեմիական աշխատանք՝ հայկական սփյուռքի քաղաքական գործունեության և հնարավորությունների քաղաքագիտական գնահատման տեսանկյունից, ինչի անհրաժեշտությունը վաղուց արդեն հասունացել էր:

Միգրացիոն ներկա անկառավարելի հոսքերի և տեղեկատվահաղորդակցական տեխնոլոգիաների սրընթաց աճի պայմաններում վաղուց անհրաժեշտություն էր առաջացել ուսումնասիրելու հայկական սփյուռքի տեղն ու դերը գլոբալ կառավարման համակարգում՝ որպես անդրազգային քաղաքական դերակատարի: Նկատենք, որ Գ. Ղուկասյանի կողմից Էթնիկ լոբբինգի ինստիտուտը իրավացիորեն բնորոշվել է որպես սփյուռքի քաղաքական գործունեության հիմնական գործառնող:

Ներկայացված աշխատությունն արդիական է նաև ՀՀ-ԵՄ փոխհարաբերությունների արդյունավետ զարգացման, Հայաստանի Հանրապետության անվտանգային միջավայրի ռացիոնալացման, ինչպես նաև հայկական Էթնիկ լոբբինգի գործունեության վերարժևորման ու հետագա զարգացման առումով: Այն հայ իրականության մեջ թերևս եզակի նախաձեռնություն է՝ համակարգված ուսումնասիրելու Եվրոպայի հայկական լոբբին՝ որպես ՀՀ-ի և ԵՄ-ի հարաբերությունների զարգացման դերակատար այնպիսի մի ժամանակաշրջանում, երբ ԵՄ-ում տեղի են ունենում քաղաքական նոր զարգացումներ, որոնք ուղղակի ազդեցություն ունեն Հարավային Կովկասի վրա:

Հեղինակին հաջողվել է հատկորոշել Էթնիկ լոբբինգի կառուցվածքագործառնական, արժեքաբանական և վարքաբանական առանձնահատկություն-

ները, բացահայտել և համակարգված ներկայացնել հայրենիք-սփյուռք-ընդունող պետություն եռանկյունու բոլոր կողմերի փոխհարաբերություններն ու փոխազդեցությունները, ինչպես նաև էթնիկ լոբբինգի արդի անդրազգային քաղաքական դերակատարումը: Գ. Ղուկասյանը քննության է առել Եվրոպայի հայկական սփյուռքի ընդհանուր բնութագիրը, Եվրոպայի հայկական լոբբիի կառուցվածքը, քաղաքական առաջնահերթությունները, գործունեության հիմնական ուղղությունները:

Առանձնապես արժեքավոր է սփյուռքի բազմամշակութայնության էությանն ու բնույթին նվիրված համակարգված տեսամեթոդաբանական վերլուծությունը, որի արդյունքում հեղինակը հանգել է կարևոր արձանագրումների՝ բազմամշակութայնության ընձեռած հնարավորությունների միջոցով էթնիկ լոբբինգի գործունեության երաշխավորման համատեքստում:

Ինչպես արդեն նշվեց, Գ. Ղուկասյանի աշխատանքի կարևոր արձանագրումներից մեկն այն է, որ էթնիկ լոբբինգի ինստիտուտը դիտարկվել է որպես անդրազգային քաղաքական դերակատար և սփյուռքի քաղաքական գործունեության հիմնական գործառնող: Առկա ակադեմիական ուսումնասիրություններում սփյուռքն առավելապես դիտարկվել է էթնոմշակութային և սոցիալ-մշակութային ասպեկտներով: Էթնիկ լոբբինգի իբրև քաղաքագիտական ֆենոմենի համակարգային ուսումնասիրությունը որոշակիորեն անտեսվել է, և հայկական իրականությունում նման հետազոտությունների ակադեմիական անհրաժեշտություն էր առաջացել:

Գ. Ղուկասյանի աշխատությունն ունի գիտական և կիրառական արժեք, գրված է գիտական և գրագետ լեզվով, ունի գիտավերլուծական բնույթ, հետազոտվող նյութը փաստարկված է: Օգտագործված հսկայածավալ գրականության և համապատասխան փաստաթղթերի վերլուծությամբ հեղինակին հաջողվել է միանգամայն նորովի և համակարգային վերլուծության ենթարկել Եվրոպայի հայկական էթնիկ լոբբինգին վերաբերող հիմնահարցերը: Ուստի, քաղաքական գիտությունների թեկնածու Գևորգ Մարտիկի Ղուկասյանի «Եվրոպայի հայկական լոբբին. էթնիկ լոբբինգի էությունը և գործառնման համատեքստը» աշխատությունը արժանի է ակադեմիական շրջանակների ուշադրությանը, իսկ դրանում առաջ քաշված դրույթները լրացուցիչ քննարկումների, փորձարկումների և ուսումնական գործընթացում ներառման: